

АНАЛИЗ НА ЛИЗИНГОВИЯ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯ НА ИНФЛАЦИЯ

Магдалена Петрова-Кирова

magdalena@vtu.bg, maggyka@abv.bg

*Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“
ул. „Гео Милев“ 158, 1574, София
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ*

Ключови думи: : лизингов пазар, лизингови дружества, лизингови вземания, финансов и оперативен лизинг, лихвени равнища, Euribor

Резюме: Увеличените лихвени равнища и отражението им върху състоянието на лизинговия пазар е изключително актуална тема предвид повишените нива на европейския индекс Euribor следствие от тревожното покачване на инфлацията, започнало от 2021 г.

Целта на научния доклад е да се анализира състоянието на пазара на лизингови услуги в Р България за периода 2017 – 2023 г., като се очертаят тенденциите на развитие в контекста на повишените лихвени равнища. В структурно и съдържателно отношение са разгледани нетните стойности на лизинговите вземания по видове активи и по институционални сектори с акцент върху товарните и лекотоварните автомобили. Анализирани са размерът на финансирането за нов бизнес като съществен показател за състоянието на лизинговия пазар. В обобщение е направено заключение на резултатите от изследването, които показват едно колебание в развитието на лизинговия пазар и някои отрицателни тенденции и забавени темпове на развитие за 2022-2023г. спрямо предходни периоди. Като възможна и логична причина е изтъкнато увеличаване цената на лизинговите активи респ. пасиви чрез повишаване на лихвените равнища.

ВЪВЕДЕНИЕ

Лизингодателите са предприятия – вид финансови институции, които са основни участници на лизинговия пазар и съществена част от елементите на пазарния механизъм. Те са основни източници за финансиране дейността на много организации, включително и транспортни предприятия за обезпечаване на основната им дейност с транспортни средства.

Освен предимства външното финансиране е предпоставка за възникването на някои лихвени рискове за предприятията-лизингополучатели, свързани основно с увеличаване цената на привлечения капитал. От второто шестмесечие на 2022г. станахме свидетели на повишаване равнището на Euribor с над 2 пункта, което се отрази негативно върху финансовата устойчивост на предприятията-лизингополучатели, чийто лихвен процент е обвързан с европейския индекс.[1]

Каква е тенденцията в развитието на лизинговия пазар в България за периода 2017 – 2023 г. (в т.ч. и връзката с транспортния сектор) предвид въздействието, което оказаха макроикономически фактори като увеличените нива на инфлация, свързани с повишените лихвени равнища, както и прекъсванията на веригата за доставки, предизвикана от Ковид-19, са въпроси, на които се търси отговор в настоящето изследване.

1. ЛИЗИНГОВИ ДРУЖЕСТВА, ЧЛЕНОВЕ НА БЪЛГАРСКАТА АСОЦИАЦИЯ ЗА ЛИЗИНГ

Дейността на финансовите институции е дефинирана в чл. 3, ал.1 от ЗКИ, като тя е съобразена с изискванията на разпоредбите на Директива 2013/36/ЕС относно достъпа до осъществяването на дейност от кредитните институции и относно пруденциалния надзор върху кредитните институции и инвестиционните посредници¹. Към вписаните в Регистъра по чл.3а от ЗКИ финансови институции БНБ прилага регистрационен режим.

Данните в Регистъра се актуализират посредством единна автоматизирана система въз основа на предоставената от финансовите институции информация, като към 03.2024г. регистрираните предприятия с дейност по ЗКИ финансов лизинг / лизингова дейност, наброяват 98 финансови институции.[2]

Анализът на активите респ. собствен и привлечен капитал на тези дружества показва, че с най-голям относителен дял в общата сума на активите на всички дружества по финансов и оперативен лизинг в размер приблизително на 66,7% (към 01.01.2022г.), са: ОББ Интерлийз ЕАД, Кей Би Си Лизинг България ЕООД, УниКредит Лизинг ЕАД, Дойче Лизинг България ЕАД, ОТП Лизинг ЕООД и се определят като съществени за тенденциите в развитието на лизинговия пазар в България.

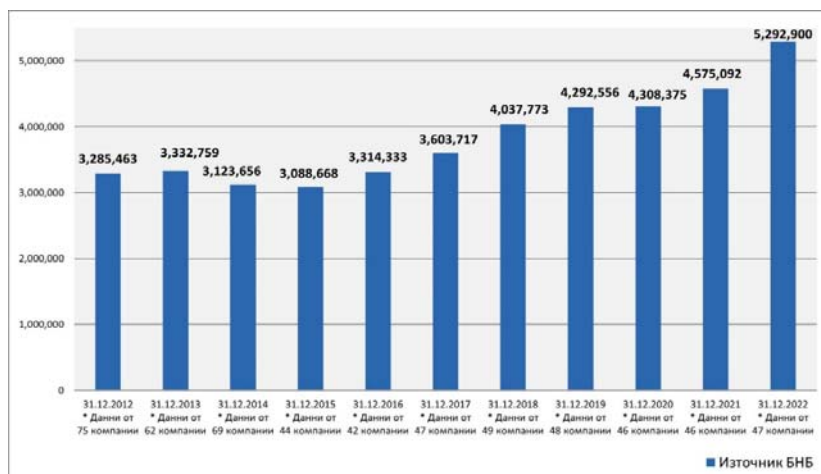
2. СЪСТОЯНИЕ НА ЛИЗИНГОВИЯ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2017-2022г.

Съгласно методологията на БНБ състоянието на лизинговия пазар в България се характеризира чрез статистически данни на лизинговата дейност, които представят информация за структурата на вземанията по лизингови договори и на активите и пасивите на лизинговите дружества, което е в съответствие с изискванията на Европейската система от сметки 1995 (ЕСС'95)¹ и Насоките на ЕЦБ относно паричната и финансовата статистика (ЕЦБ/2014/15) и съответните изменения. При анализирането на данните за лизинговата дейност статистическата информация се групира според няколко класификационни признака: по институционални сектори, икономически дейности, вид на актива, матуритетна структура на лизинговите вземания и качество на вземанията по финансов лизинг.[3]

2.1. Нетни лизингови вземания по финансов и оперативен лизинг – структура и състав

За изследването на лизинговия пазар следва да се анализира информацията за крайните салда на вземанията на отчетните единици от техните клиенти (фиг. 1). В тази връзка за периода 2017-2022г. в България се наблюдава една тенденция на нарастване от 3 603 717 хил. лв. за 2017 г. до 5 292 900 хил. лв. за 2022 г. на нетната стойност на вземанията по финансов и оперативен лизинг, което бележи съществен ръст на увеличение в размер на около 46,87%.[4]

¹ За изменение на Директива 2002/87/ЕО и за отмяна на директиви 2006/48/ЕО и 2006/49/ЕО и Регламент (ЕС) № 575/2013 относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012.

Фиг. 1. Нетни лизингови вземания за периода 2012 – 2022 г. (в хил. лв.)

Съгласно нетните стойности на вземанията по договори за финансов и оперативен лизинг, публикувани на сайта на Българската асоциация за лизинг (БАЛ), 93-95% от активите за разглеждания период са финансирани чрез сключване на договори за финансов лизинг и едва между 5% до 7% от тях са обект на оперативен лизинг (фиг. 2. и фиг. 3). Това определя нетните вземания по финансов лизинг като съществени за изследване на лизинговата дейност и за анализиране състоянието на лизинговия пазар в Р България.

Фиг. 2.

Фиг. 3.

В табл.1 са представени данни за нетната стойност на вземанията по финансов и оперативен лизинг за периода 2021 – 2022 г. по видове активи. Относно регистрираното увеличение за 2022 г. в размер на 15,69% спрямо предходния период (2021 г.), следва да се отбележи, че ако при вземанията от финансов лизинг има увеличение с около 13,48%, то при оперативния лизинг ръстът е с внушителните 58,54%.

Таблица 1. Нетна стойност на вземанията по финансов и оперативен лизинг за периода 2021 – 2022 г. по вид актив (в хил. лв.)

Период	2021 г.		2022 г.	
	Финансов лизинг	Операт. Лизинг	Финансов лизинг	Операт. Лизинг
Машини, съоръж. и инд. обор.	1 021 757	3 603	1 372 330	6 352
Комп., др. ел. обор.	8 969	0	7 804	0
Товарни автомобили	1 307 002	23 316	1 238 715	23 381
Леки автомобили	1 816 175	154 008	2 140 628	176 131
Недвижимо им-во	131 727	10 487	121 172	8 691
Други	65 064	32 984	56 300	141 197
Общо	4 350 694	224 398	4 937 148	355 752
	4 575 092		5 292 900	

Източник: съставена от автора по данни на БНБ [5]

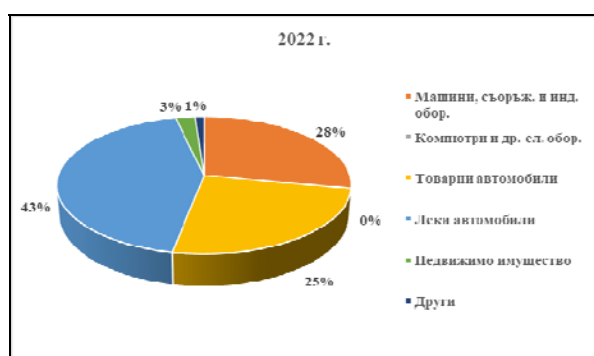
Фиг. 4. Вземания по договори за финансов и оперативен лизинг 2017-2022г.

Структурата и съставът на вземанията по финансов лизинг (вж. табл.1) по вид на актива показва, че за 2021г. относителният дял на лизинговите товарни и лекотоварни автомобили надхвърля 30% (фиг.5 и фиг. 6). Тези активи са придобити от предприятията от сектор товарен автомобилен транспорт за осъществяване на основната си дейност.

Товарните автомобили, обект на финансов лизинг, за периода 2017 – 2021 г. (с изключение на 2020 г.) се увеличават т.е. наблюдава се една положителна тенденция на лизинговия пазар, като ръстът в стойността на придобитите транспортни средства чрез финансов лизинг за 2021 г. спрямо 2017 г. е приблизително 15,53%.

Разразилата се пандемия от Ковид-19, заедно с всички ограничителни мерки се отразиха силно негативно върху икономиката на страната и очаквано за 2020 г. спрямо 2019 г. се наблюдава намаление на лизинговите товарни автомобили, обект на финансов лизинг с около -3,72%. Още през 2021 г. данните показват възстановяване на лизинговия пазар, като стойностите на нетните вземания по финансов лизинг на товарни автомобили бележат ръст спрямо 2020 г. от около 2% и се доближават до стойностите от преди пандемията през 2019 г.

Интерес обаче предизвикват данните за 2022 г., които показват, че се наблюдава спад в нетните вземания по финансов лизинг на товарни автомобили с около -5,22% спрямо 2021 г. Следователно регистрираното увеличение от 15,69% както при нетните вземания по финансов лизинг, така и по оперативен лизинг, не са за сметка на товарните автомобили като лизингови активи. Като възможна и логична причина може да бъде посочено увеличението на европейския индекс Euribor и свързаните с него лихвени равнища, които определят цената на лизинговите активи като основен елемент на пазарния механизъм и съществена част от настоящото изследване.

Фиг. 5.

Фиг. 6.

Данните за вземанията по финансов лизинг по институционални сектори за периода 2017 – 2022 г. (табл. 2.) показват, че нефинансовите предприятия, част от които

са и транспортните предприятия, имат най-голям относителен дял – 81,60%. Стойността на лизинговите вземания на нефинансовите предприятия за 2021 г. се е увеличила с 18,19% спрямо 2017 г. За 2022 г. ръстът в нетните вземания по финансов лизинг на нефинансовите предприятия спрямо 2021 г. е с около 12,55% и цели 33,02% спрямо 2017 г.

Таблица 2. Вземания по финансов лизинг по институционални сектори за 2017 – 2021 г. (в хил. лв.)

	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
Държавно управление	0	0	0	0	0	0
Домакинства	407 570	522 254	672 304	690 781	787 476	923 687
Парично-финанс. инст.	3 425	3 812	4 074	4 088	4 351	3 630
Др. финанс. предпр.	10 275	11 436	12 224	8 175	8 701	11 814
Нефинансови предпр.	3 003 686	3 274 570	3 385 968	3 384 419	3 550 166	3 995 576

Източник: съставена от автора по данни на БНБ

Фиг. 7. Вземания по финансов лизинг по институционални сектори за 2017 – 2022 г.

Според срочността на вземанията по финансов лизинг за периода 2017 – 2022 г. най-голям относителен дял заемат лизинговите договори с матуритет над 1 г. до 5 години: 74 – 77,4%, като най-висок процент е регистриран за 2019 г. – цели 79,1%. Вземанията по финансов лизинг с матуритет съответно до 1 година и над 5 години регистрират положителен тренд на нарастване за разглеждания период (табл. 3.). Намаление се наблюдава единствено в размера на необслужваните лизингови договори за периода 2017 – 2021 г. За 2022 г. обаче тази тенденция е променена, като данните в таблица 3. показват, че за последната 2022 г. съществува ръст в необслужваните договори за финансов лизинг с 15 028 000 лв., което е приблизително 16,45% спрямо 2021 г.

Таблица 3. Срочност на вземанията по финансов лизинг за 2017 – 2022 г. (в хил. лв.)

	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
До 1 година	47 949	83 866	89 640	85 837	95 715	107 041
Над 1 год. до 5 години	2 544 742	2 916 235	3 222 985	3 061 510	3 315 229	3 820 831
Над 5 години	554 843	545 126	627 484	829 755	848 385	902 883
Необслужвани	277 422	266 845	134 461	110 361	91 365	106 393

Източник: съставена от автора по данни на БНБ

Фиг. 8. Срочност на вземанията по финансов лизинг за 2017 – 2022 г.

2.2. Обем на финансирането за нов бизнес

За състоянието на лизинговия пазар в Р България от съществено значение е размерът на „новия бизнес“, който в структурно и съдържателно отношение включва новосключените лизингови договори за определен период. В таблица 4. е представен обемът на финансирането за нов бизнес (чрез финансов и оперативен лизинг) по вид актив, в чиято структура с най-голям относителен дял са леките автомобили, следвани от товарните и лекотоварни автомобили, като нетекущи активи, обслужващи основната дейност на предприятията от сектор товарен автомобилен транспорт.

Таблица 4. Обем на финансирането за нов бизнес (финансов и оперативен лизинг) 2017-2020 г. (хил. лв.)

Период	2017 г.		2018 г.		2019 г.		2020 г.	
	Фин. лизинг	Операт. Лизинг	Фин. лизинг	Операт. лизинг	Фин. лизинг	Операт. лизинг	Фин. лизинг	Операт. Лизинг
Машини, съоръж. обор.	280 723	90	408 842	0	482 435	20	452 768	1 956
Компютри и др. ел. обор.	7 920	0	6 277	0	5 518	0	3 499	0
Товарни автомобили	527 177	10 480	640 159	16 257	712 313	5 999	480 398	10 347
Леки автомобили	733 125	53 391	887 679	72 214	878 936	76 592	764 178	51 201
Недвижимо имущество	40 848	0	19 451	0	13 362	271	24 866	0
Други	36 782	30 618	11 726	6 336	6 003	6 581	20 631	13 979
Общо	1 626 575	94 579	1 974 134	94 807	2 098 567	89 463	1 746 340	77 483

Източник: съставена от автора по данни на БНБ

За 2020 г. се наблюдава съществен отрицателен тренд на изменение в движимото имущество и особено за товарните и лекотоварните автомобили, което спрямо 2019 г. е намаление в размер на -32,56%. Причините за това са свързани, както беше отбелязано с разпространението на Ковид-19, което се отрази силно негативно върху икономическата активност в целия свят, в резултат на което международната търговия рязко се сви, а функционирането на световните вериги за създаване на стойност беше сериозно нарушено, като едновременно с това се увеличи несигурността на световните финансови пазари. Един от най-важните макроикономически показатели, измерващи отражението на Ковид пандемията върху икономиката на страната, свързано с въведените строги ограничителни мерки през 2020 г., е размерът на brutния вътрешен продукт (БВП), който за същата година бележи спад от -4%.

**Таблица 5. Обем на финансирането за нов бизнес
(финансов и оперативен лизинг) 2021-2022 г. (хил. лв.)**

Период	2021 г.		2022 г.	
	Финансов лизинг	Оперативен Лизинг	Финансов лизинг	Оперативен Лизинг
Машини, съоръж. и инд. обор.	525 931	2 027	743 496	1 164
Комп. и др. ел. обор.	7 103	0	6 407	0
Товарни автомобили	606 951	12 724	673 894	8 727
Леки автомобили	1 008 035	58 514	1 232 011	79 529
Недвижимо имущество	12 767	0	13 383	2 959
Други	8 495	324	6 788	108 266
Общо	2 169 282	73 589	2 675 979	200 645

Източник: съставена от автора по данни на БНБ

През 2021 г. БВП на България възлиза на 139 012 млн. лева. Реалният растеж на БВП спрямо 2020 г. е 7.6%.[6]

Вземанията на лизинговите дружества по финансов и оперативен лизинг за разглеждания период съставляват около 3,5 – 3,6% от brutния вътрешен продукт на страната.²

За 2022 г. по отношение обема на финансиране за нов бизнес на товарни автомобили, обект на финансов лизинг, се наблюдава положителна тенденция и увеличение спрямо 2021 г. с 11%, което е около 2,5 пъти по-малко в сравнение с повишението за 2021 г. спрямо 2020 г. (цели 26,34%).

3. ЛИЗИНГОВИЯТ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2023г.

За 2023г. нетната стойност на вземанията по договори за финансов и оперативен лизинг възлизат на 6 104 337 хил. лв., което е с около 15,33% повече спрямо 2022г. анализиранието на статистическите данни показва, че увеличението по типове активи е за сметка на лизинговите леки автомобили и недвижимото имущество. Относителният дял на товарните и лекотоварните автомобили от нетните лизингови вземания по договори за финансов лизинг е в размер на 25,08% и е без изменение спрямо 2022г.

Обемът на финансирането за нов бизнес чрез финансов лизинг за 2023г. бележи ръст от около 16,12% спрямо 2022г. Въпреки увеличението на абсолютната стойност на товарните и лекотоварните автомобили, придобити чрез финансов лизинг в размер на 92647 хил. лв., относителният дял, който заемат в общата стойност на всички типове активи, намалява с около половин процент спрямо предходния период. За сметка на това обемът на финансирането за нов бизнес чрез сключването на оперативни лизингови договори бележи ръст от над 5%, като от 4,35% относителен дял за 2022г. достига до цели 10,38%.

Прогнозите на анализаторите са за намаляване на лихвените равнища през 2024 – 2025г., продиктувано от понижаване нивата на инфлация, което се очаква да доведе до ръст в продажбите на лизингови активи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В обобщение на гореизложеното могат да бъдат направени следните изводи:

- В съответствие с приложения от БНБ регистрационен режим на финансовите институции в т.ч. и лизингови дружества към 03.2024г. регистрираните предприятия с дейност по ЗКИ лизингова дейност наброяват 98 финансови институции.

² По данни на БНБ

- Част от тези дружества или т. нар. лизингодатели са членове на Българската асоциация за лизинг, като дружествата с най-голям относителен дял (над 66% към 01.01.2022г.) в общата сума на активите на всички дружества по финансов и оперативен лизинг и съответно участници, оказващи съществено влияние при определяне на тенденциите в развитието на лизинговия пазар в България, са: ОББ Интерлийз ЕАД, Кей Би Си Лизинг България ЕООД, УниКредит Лизинг ЕАД, Дойче Лизинг България ЕАД и ОТП Лизинг ЕООД.
- В нетните лизингови вземания на тези дружества като предприятия-лизингодатели се наблюдава положителен тренд на нарастване за изследвания период 2017 – 2023 г.
- Въпреки увеличението в стойността на лизинговите вземания по видове активи, при товарните автомобили, обект на финансов лизинг за 2022 г. се наблюдава спад от около -5,22% спрямо 2021 г.
- Обемът на финансирането за нов бизнес на товарни автомобили за 2022-2023г., обект на финансов лизинг, се увеличава, но със забавени темпове в сравнение с предходния период.
- През 2022 г. е отчетен ръст в необслужваните договори за финансов лизинг с приблизително 16,45% спрямо 2021 г.

В заключение на гореизложеното като възможна и логична причина за колебанията в развитието на лизинговия пазар може да бъде посочено увеличението в нивата на европейския индекс Euribor и свързаните с него лихвени равнища, като инструмент на ЕЦБ за намаляване и задържане на инфлацията до около 2% в средносрочен план. Лихвените равнища са в основата на определяне цената на лизинговите активи и основен елемент на пазарния механизъм.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Petrova-Kirova, M., Yosifova, V., Influence of Interest Alterations on the Financial Position of Transport and Logistics Companies, 1 st International Logistics Symposium, 20-21.March, 2023, Edirne, Paradigma Akademi Yaynlari, p.189-197, ISBN: 978-625-6957-91-6
- [2] Петрова-Кирова, М., Лизинговият пазар в Р България – състояние, влияние и тенденции, XXVI. Международна научна конференция "Транспорт 2023", Боровец, Научно списание "Механика Транспорт Комуникации", София, ВТУ „Тодор Каблешков“, том 21, бр. 3/2, 2023г., с. III-96 - III-103, ISSN 1312-3823 (print);
- [3] Методологически бележки на БНБ. Статистика на лизинговата дейност, достъпна онлайн на: <https://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb>;
- [4] Българска асоциация за лизинг, достъпна онлайн на: <https://leasing-bulgaria.org/>;
- [5] Българска народна банка, достъпна онлайн на: <https://www.bnb.bg/Statistics/StOtherFinancialInstitutions/StLeasingCompanies/index.htm>;
- [6] Национален статистически институт, достъпен онлайн на: <https://www.nsi.bg/bg/content/>;

ANALYSIS OF THE BULGARTIAN LEASING MARKET IN INFLATION CONDITIONS

Magdalena Petrova-Kirova

magdalena@vtu.bg, maggyka@abv.bg

***Todor Kableshkov University of Transport
Sofia, 158 Geo Milev Str.
THE REPUBLIC OF BULGARIA***

Key words: *leasing market, leasing companies, lease receivables, financial and operating leases, interest rates, Euribor*

Abstract: *Increased interest rates and their impact on the leasing market state is an extremely topical subject given the increased levels of the European Euribor index as a result of the alarming inflation rise that began in 2021.*

The purpose of the scientific report is to analyse the state of the leasing services market in the Republic of Bulgaria for the period between 2017 and 2023 outlining the development trends in the context of increased interest rates. In terms of structure and content the net values of lease receivables are examined by types of assets and by institutional sectors with an emphasis on trucks and light trucks. The amount of financing for new business is analysed as a significant indicator of the leasing market state. In summary, the results of the research have been concluded and they show a hesitation in the leasing market's development, some negative trends and slowed development rates for 2022 and 2023 compared to previous periods. Price increase in the leased assets or liabilities is highlighted as a possible and logical reason by raising interest rates.